

Toskové a Gegové v Albánii a etnické citění albánských komunit v okolních státech

Miloš Jodas

Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, Kamýčká 129, 165 21 Praha-Suchdol
Email: miljodas@gmail.com

Abstract

The paper has two main goals. The first one is to describe Tosks and Ghegs in Albania, their situation from the past till nowadays. The thesis will focus on comparing the two main ethnic groups in the plane of historical, political, religious and cultural. Bachelor thesis will be based both from literature and from testimony of the respondents from the northern, southern and central part of Albania. The aim of the introduction of practical part is to determine whether it is possible to perceive social tensions between Tosks and Ghegs, or whether this division is no longer so important, and it is rather a construct.

The second issue is to compare the Albanians in the wider regional level. The aim is to determine whether the Albanians communities in the neighbouring countries (especially Albanians minority in the Republic of Macedonia) of Albania creates a homogeneous nation of Albanians or if it consists of separate units without the feeling of belonging wider.

Keywords

Albania, Balkan, ethnicity, Macedonia, Tosks, Ghegs, The Great Albania

Klíčová slova

Albánie, Balkán, etnicita, Makedonie, Toskové, Gegové, Velká Albánie

Úvod

Hlavním cílem této studie je odpovědět na dvě výzkumné otázky. Existuje rozdělení Albánců na Tosky a Gegy, nebo jde o konstrukt, který v životě dnešních Albánců nehraje roli? Druhá otázka zní: Má albánská komunita v Makedonii secesistické tendence? Následuje několik dílčích podotázek: V čem tkví rozdíly mezi Tosky a Gegy? Jaký je pohled Tosků na Gegy a naopak? Můžeme se i v současnosti setkat u Albánců s krevní mstou? Rozlišují se makedonští Albánci na Tosky a Gegy? Existuje v Makedonii napětí mezi menšinou Albánců a většinou Makedonců? Výsledky této studie budou shrnuty v jejím závěru.

Albánská republika je středomořský stát jihovýchodní Evropy na Balkánském poloostrově, ve kterém žijí necelé tři miliony obyvatel. Většinu tvoří Albánci, kteří se dělí na Tosky a Gegy. Toskové žijí na jihu Albánie, Gegové na severu. Z náboženského hlediska jsou

Toskové většinou muslimové (80 %), z toho asi 2 % beктаšové¹, zbytek tvoří ortodoxní křesťané. Gegové jsou z 69 % muslimové sunnitě a 10 až 30 % tvoří katolíci.

Tato studie se zaměřuje na posouzení toho, zda existuje rozdělení Albánců na tyto dvě subetnika, nebo zda jde o uměle vytvořený konstrukt, který v současnosti nehraje v každodenním životě Albánců velkou roli. Dalším tématem je porovnávání albánského obyvatelstva v Albánii s početnými albánskými menšinami v okolních státech s největším zaměřením na Makedonii, kde žije zhruba půl milionu Albánců. Přitom soužití Albánců a Makedonců nebylo vždy bezproblémové a zapříčinilo značně vyostřené situace, hraničící s občanskou válkou. V prvním a druhém ročníku bakalářského studia autor spolu s výzkumným týmem prováděl kvalitativní výzkum nejprve na území Albánie, později v Makedonii. V jistých částech příspěvek navazuje na články výzkumného týmu z projektu Pestrá Evropa, které dále rozšiřuje. Předkládaná studie se věnuje široké škále témat, neklade si však za cíl témata beze zbytku vyčerpát, což ani není v možnostech jejího rozsahu. Geograficky je tedy příspěvek zaměřen na území Albánie a Makedonie.

Metodologie

Studie vychází především z výsledků střednědobého terénního výzkumu a materiálu získaného z lokalit, kde žije albánská menšina. Důraz je kladen především na kvalitativní metody navazující na sekundární (statistické) údaje. V této práci byly využity metody kvantitativní i kvalitativní.

Lokace terénního výzkumu

První fáze výzkumu proběhla v roce 2014 v Albánii, zejména v západní části země, která je méně hornatá a kde jsou nejdůležitější dopravní tahy. Hlavními body na cestě byla města Skadar (Shkodra), přístavní město Drač, hlavní město Tirana, pak dále na jih přes Vloru až do Sarandy.

V roce 2015 proběhla druhá fáze výzkumu v Makedonii. Pro účely výzkumu bylo nejvhodnější navštívit západní část Makedonie u hranic s Albánií a dále oblasti, které jsou Albánci hustě osídleny – Skopje, Tetovo, Gostivar, Debar a další.

---

¹ Stoupenci tohoto islámského mystického súfistického bratrstva se zasloužili o to, že islám se v Albánii hlouběji zakořenil. Bektašové dokázali propojit křesťanské tradice a šiitské tradice v jedno všelidové náboženství. Bektašismus se vyznačuje tolerancí vůči nevěřícím muslimům, uvolněným přístupem k ortodoxním islámským tradicím (povolili pít alkoholu, ramadánový půst se zkrátil z měsíce na pouhé tři dny a snažili se o zrovnoprávnění mužů a žen). - HRADEČNÝ, Pavel; HLADKÝ, Ladislav., *Dějiny Albánie*, s. 154–155

Dějiny Albánie

Počátky albánské historie

V očích Evropanů byla Albánie často vnímána jako záhadná a neznámá země. Jedním z důvodů je jazyková výjimečnost Albánců, v rámci indoevropských jazyků nemá albánština žádný příbuzný jazyk, jedná se tedy o jazykový izolát. Přestože snahy o vytvoření samostatného národního státu sahají až do středověku, samostatná Albánie vzniká na konci roku 1912. To je také doba, kdy začala být albánština oficiálním jazykem. Do té doby osmanští Turci tvrdě potlačovali snahu Albánců o jejich národní uvědomění a potlačovali jejich identitu v rámci kurzu tehdejšího jednotného islámského ducha, který nedbal na identitu jednotlivých národů. Na území dnešní Albánie existovala již v prvním tisíciletí př. n. l. svébytná domácí kultura nejstarších historicky známých obyvatel tohoto místa – starověkých Ilyrů (konkrétně kmene Albanů), která byla do značné míry ovlivňována řeckou, helénistickou a nakonec římskou civilizací. Ve třetím století se v Albánii začíná rozšiřovat křesťanství a po rozpadu Římské říše má Albánie pro Byzantskou říši mimořádný strategický význam. V Albánii dodnes najdeme řadu antických památek, například ruiny starověkého města Butrint² nebo antický komplex Apollonii.

V průběhu 6. století napadají Slované Byzantskou říši, usazují se i na území Albánie, někteří obyvatelé Albánie utekli, ostatní však byli schopni se Slovy vzájemného soužití, což mělo za následek asimilaci ze strany domorodého obyvatelstva. Pro budoucí utváření demografických poměrů na území Albánie měly zásadní význam etnotvorné procesy, které se odehrály v nepřístupných horských oblastech severní Albánie a v přilehlých částech dnešního Kosova a jihovýchodní Černé Hory. V tomto prostoru našla útočiště před slavizací (poslovanšťováním) významná část původní starobalkánské populace, jak Ilyrů, tak obyvatel románského původu. Zde v průběhu následujících staletí proběhly proměny, které vyústily v přetavení těchto předslovanských etnických skupin v nová středověká etnika. Většina odborníků dnes soudí, že Ilyrové jsou předky Albánců a že Albánci představují původní etnikum v západních a centrálních částech Balkánského poloostrova. Pro albánskou veřejnost je myšlenka ilyrsko-albánské kontinuity dogmatem a tvoří jeden ze základních pilířů jejich národní identity. Jedním z pádných argumentů pro toto tvrzení je archeologický materiál tzv. komanské kultury z 6. – 8. století v severní Albánii, který lze interpretovat jako spojující mezičlánek mezi pozdní starověkou kulturou ilyrskou a raně středověkou kulturou albánskou. O teorii ilyrského původu Albánců se vyjadřuje i významný český albanolog Pavel Hradečný:

² Butrint je zapsán na seznam světového kulturního dědictví UNESCO.

„Tezi o ilyrsko-albánské kontinuitě je možno na závěr tohoto výkladu označit za zřejmě nejadekvátnější a nejvěrohodnější interpretaci procesu etnogeneze Albánců. Současně je třeba mít trvale na zřeteli, že se jedná o hypotézu (byť nejpravděpodobnější), kterou nebude možno s ohledem na absenci psaných dokumentů, nedostatečný stupeň poznání ilyrského jazyka a omezenou vypovídací schopnost archeologického i etnografického materiálu s definitivní platností a se stoprocentní jistotou nikdy dokázat.“³

V 15. století došlo k osmanskému vpádu, který proslavil největšího hrdinu proti-osmanského osvobozenického boje Albánců – Skanderbega. Skanderbeg je albánským národním hrdinou z města Krujë, v hlavním městě Tiraně dominuje jeho monumentální jezdecká socha. Osmanská nadvláda trvala téměř do 1. světové války. V době této nadvlády zde existovaly dva polonezávislé feudální útvary, což přispělo na přelomu 18. a 19. století k dotvoření dvou základních etnograficko-jazykových skupin – severní gegské a jižní toskské. Toskové ani Gegové netvořili homogenní celky, rozčleňovali se na množství podskupin vzájemně se velice lišících. Nejvíce patrné to bylo na severu, kde se vedle městského obyvatelstva žijícího například ve Shkodrë vyskytovali obyvatelé z hor, žijící v patriarchálních rodově-kmenových podmínkách. Příznačným projevem roztržitosti albánského prostředí byla i absence jednoho ústředního albánského městského centra.

Albánie mezi 19. stoletím a druhou světovou válkou

V 19. století bylo v Albánii množství lokálních ozbrojených konfliktů při protestech proti osmanským hodnostářům. Jednou z organizací národního hnutí byla i Prizrenská liga. V této době už existovala koncepce albánské samostatnosti, kdy Gegové zaujali umírněnější postoj a chtěli se osamostatnit jen se souhlasem Turků, naproti tomu Toskové chtěli samostatnost i přes odpor Turků. Při řecko-turecké válce na konci 19. století se převážná většina Albánců – Gegů i Tosků – postavila na stranu Turků. Na počátku 20. století vrcholí albánské „Národní obrození“ a 28. listopadu 1912 Albánie vyhláší nezávislost. V čele vlády stál Ismail Qemal, tato vláda měla čistě regionální charakter, téměř nedocházelo k centralizaci.

O situaci v Albánii se jednalo na mnoha evropských konferencích, existovala varianta rozdělení území mezi okolní státy, ale nakonec zvítězila myšlenka samostatného albánského státu, kde hlavní slovo neměla albánská vláda, ale Mezinárodní kontrolní komise (MKK). Na post albánského knížete bylo mnoho kandidátů ze zahraničí, nakonec tam byl dosazen Wilhelm Wied, který si vybral za sídelní město Drač. Během první světové války zástupci

³ HRADEČNÝ, Pavel, Ladislav HLADKÝ. *Dějiny Albánie*, s. 44

MKK i Wied opouští Albánii. Zejména díky americkým snahám vyšla Albánie z poválečného uspořádání jako samostatný stát. Hlavním městem se stala Tirana. V meziválečném období fungoval v Albánii autokratický režim Ahmeda Zogy. Ten byl nejprve předseda vlády, později prezident a nakonec král Albánců. Zahraniční politiku orientoval na Itálii, místo na Bělehrad.

Když odmítl smlouvu s Itálií, která by znamenala faktické zřízení italského protektorátu, Zoga emigroval a pět měsíců před začátkem druhé světové války byla Albánie vojensky obsazena fašistickou Itálií. V této době přechodně existovala tzv. Velká Albánie, kdy se Albánie rozrostla o přilehlá většinou Albánci obývaná území v Kosovu, v západní Makedonii a ve východních částech Černé Hory. Od spojeneckého vylodění v Itálii roku 1943 až po osvobození Albánie partyzány byla v zemi přítomna německá vojska. Partyzánské hnutí vzniklo za spoluúčasti albánské komunistické strany s výraznou vůdčí osobností Envera Hodži a roku 1944 zemi od nacistů osvobodilo. Enver Hodža mezi lidmi získal ohromnou oblibu a stal se uznávanou autoritou.

Albánie v izolaci během vlády Envera Hodži

Okamžitě po skončení bojů získala Hodžova Albánská strana práce moc a začala provádět komunistické reformy. Po druhé světové válce se hranice vrátila do předválečné podoby, protože s výjimkou Německa žádný stát Velkou Albánii neakceptoval. V současnosti tak žije mimo hranice Albánie více než třetina Albánců. Enver Hodža stál v čele země od konce druhé světové války až do své smrti roku 1985. Albánie ihned po druhé světové válce přerušila styky nejprve se západem, později s východním blokem (zejména po nástupu Chruščova k moci v SSSR) a nakonec i s Čínou. Enver Hodža mimo jiné prohlásil Albánii za první ateistickou zemi na světě s přísným zákazem praktikování jakéhokoliv náboženství. Roku 1968 dokonce vystoupila z Varšavské smlouvy na protest proti okupaci Československa, čímž se ocitla v ještě větší mezinárodní izolaci. V této době mají Toskové lepší postavení než Gegové, protože Enver Hodža byl Tosk a toský dialekt se stává státním jazykem. Mnoho respondentů uvádělo, že dodnes panuje přesvědčení o tom, že Toskové tíhnou spíše ke komunismu (resp. volí socialistickou stranu), než Gegové (kteří volí častěji demokratickou stranu). V 70. letech 20. století se Albánie velmi obávala zahraniční intervence, Hodža tedy nechal vybudovat po celé zemi statisíce betonových bunkrů, které jsou často nasměrovány velmi chaoticky, například proti sobě nebo do moře. Mnoho se jich zachovalo do dnešních dob a tvoří jakýsi skanzen éry Envera Hodži.

Současná Albánie

Mezi lety 1990–1992, po pádu režimu, se Albánie stává pluralitní demokracií. Proces vyrovnávání se s minulostí je však dlouhotrvající záležitostí. Albánie čelí problémům s korupcí, organizovaným zločinem, ale i krachem tzv. pyramidových fondů. Tyto fondy, do kterých uložilo mnoho Albánců své jmění, byly podvodem a v zemi způsobily rozsáhlé nepokoje. V roce 1997 v důsledku nepokojů padla vláda, o život přišlo dva až tři tisíce Albánců. Situaci se podařilo zvládnout až díky mezinárodním jednotkám, které v zemi zajistily pořádek.

Navzdory tomu, že Albánie měla na evropské poměry velmi vysokou porodnost, v devadesátých letech došlo ke zlomu a počet obyvatel Albánie začal klesat. Důvody, které k tomuto jevu vedly, jsou zejména rostoucí migrace (především ekonomičtí migranti). V dubnu 2009 se Albánie stala členskou zemí NATO, v červnu roku 2014 pak EU potvrdila Albánii status kandidátské země.

Toskové a Gegové

Albánce rozdělujeme na Tosky a Gegy. Jde o dvě etnografické skupiny, které od sebe odděluje řeka Skhumbin ve střední Albánii. Na sever od Skhumbinu žijí Gegové, na jih od řeky pak Toskové. Mají mnoho rozdílných znaků, někteří respondenti rozdílům mezi Tosky a Gegy nepřikládali velkou významnost, pro jiné naopak tvořila příslušnost k tomu či onomu etniku významný předpoklad pro pohled na reprezentanty subetnik. Mezi nejčastěji zmiňované rozdíly patří jazyk, náboženská příslušnost nebo rozdíly ve stylu života. Martin Surovčák shledal počátky rozdělení na Tosky a Gegy do dob řecko-římského vlivu. „S největší pravděpodobností spadají prvopočátky diferenciacie Tosků a Gegů už do raného středověku a úzce souvisejí s rozložením řecko-římských vlivů na Balkáně. (...) Na přelomu 18. a 19. století pak k diferenciačnímu procesu přispěla patrně i existence dvou pašalíků (osmanských správních jednotek), jednoho na severu s centrem ve Skadaru, druhého na jihu s centrem v Janině.“⁴ Ve střední části Albánie, v oblasti kolem měst Drač, Tirana a Elbasan se rozdíly mezi Tosky a Gegy smazávají.

Vzájemné vnímání Tosků a Gegů

Velká část Albánců má v sobě zakořeněný pocit, že mezi Tosky a Gegy existují kulturní i mentální rozdíly, ne každý respondent výzkumu však dokázal jasně odpovědět, v čem tyto odlišnosti spočívají. Může to být způsobeno mj. tím, že někteří Gegové se s Tosky

⁴ SUROVČÁK, Martin. *Základy albanistiky*, s. 60

vůbec nemusí setkávat, protože každá skupina žije v jiné části Albánie. Z následujících řádků bude patrné, jak se vzájemně vidí Toskové a Gegové, kteří měli na odlišnost obou subetnik názor. Ze zjištěných informací lze vyvodit, že Gegové sami sebe považují za upřímnější, přímější a drsnější, naopak Tosky považují za úlisnější, pragmatičtější, jejich chování se dá popsat rčením „*Kam vîtr, tam plásh*“. Gegové Toskům méně důvěřují a báli by se jim sdělovat osobní informace, protože Toskové by byli schopni toho využít, tudíž je pro ně citové sblížování s Tosky vzácné, ale ne nemožné.

Podle respondentů ze střední části Albánie jsou Toskové více otevření, jejich rodiny nejsou tak velké jako na severu Albánie, kde dle nich žijí menší rodiny více pohromadě kvůli tíživé ekonomické situaci (náročnost obživy v horách). Naproti tomu na jihu preferují neolokaci, kde žije každá rodina zvlášť, což je způsobeno jejich lepšími ekonomickými podmínkami a prací v zahraničí (zasílání remitencí). Ohledně kultury tvoří každý kraj Albánie specifickou jednotku, kde rozdělení na Tosky a Gegy nehraje velkou roli.

Toskové na jihu vidí kulturní rozlišení mezi Tosky a Gegy jako nepřekonatelnou propast. Naopak starší obyvatelé jisté rozdíly vnímají, například Alexandr, majitel kempu Ksamil na samém jihu Albánie, který uvedl, že by nechtěl, aby si jeho dcera vzala Gega především kvůli krevní mstě⁵, kterou považuje za nesmysl a hloupost, ale také z dalších důvodů, jakými jsou např. rozdílné politické smýšlení či vzdělání. Toskové se mu zdají zdvořilejší a bohatší a Gegy vidí naopak jako hrubé a nevzdělané, výjimkou ale může být město Shkodra, které je univerzitní město.

V následující části kapitoly je vhodnější členit odpovědi spíše podle věku respondentů, než podle příslušnosti k Toskům, Gegům nebo k obyvatelům střední části Albánie, protože se názory těchto skupin shodovaly. Názor další velké části respondentů výzkumu je takový, že rozdělení na Tosky a Gegy je neaktuální a dnes již nehraje ve společnosti velkou roli. Tento fakt podporují zejména mladí respondenti (zhruba do 30 let věku), kteří necítí napětí ani konfrontace obyvatel spojené s příslušností k Toskům nebo Gegům, nehledě na to, zda sami pocházejí ze severu, jihu, nebo centrální části Albánie.

Na čem se opět většina respondentů shoduje, je fakt, že daleko palčivější otázka než příslušnost k subotniku, je politické smýšlení obyvatel a sympatie k politickým subjektům. To se projevuje zejména při volbách, kdy může dojít i k nepokojům. Nejkritičtější byla situace ve druhé polovině devadesátých let, kdy země nebyla daleko od občanského konfliktu. V posledních letech se však Albánie snaží přibližovat západním demokratickým principům

---

⁵ Krevní msta je pozůstatek zvykového práva, příbuzný zavražděného má právo a zároveň povinnost vraždu oplátit vlastní rukou. Podle mnohých se krevní msta dochovala v určitých horských oblastech na severu Albánie dodnes.

a s nimi souvisejícím průběhem voleb. Boj proti korupci má zcela jistě návaznost na snahu Albánie začlenit se do Evropské unie, kam v roce 2009 podala formálně přihlášku a jejíž statut kandidátské země EU v roce 2014 potvrdila. Podrobněji se otázkou politiky bude studie zabývat v kapitole *Politika*.

Stručné dějiny Makedonie a Albánců v Makedonii

První výskyt názvu Makedonie lze nalézt v řečtině v 7. století př. n. l. Řekové takto označovali horská území na severu. Zeměpisné vymezení pojmu Makedonie se v průběhu dějin značně měnilo. Ani mezi odborníky nepanuje jasná shoda ve vymezení historického území Makedonie. Nejprve byla Makedonie mezi Olympem, poloostrovem Chalkidiki a řekou Vardar. Během rozšíření vlivu Makedonie v antice se rozšířily i její hranice, které sahaly na západě až k Jadranu, na východě za řeku Mestu. Následovalo podmanění Makedonie římskou říší, která ji rozdělila na severní a jižní provincii. Byzantské říši připadla Makedonie po konečném rozdělení římské říše. Slovanské osídlení Makedonie je datováno mezi 6. a 7. stoletím. V době, kdy historická Makedonie spadala pod bulharský stát (9. – 10. století), nebylo její území jasně definováno. V této době byli do Makedonie vysláni knížetem Borisem Michailem žáci věrozvěstů Cyrila a Metoděje – Kliment (znám jako sv. Kliment Ochridský) a Naum. Současný makedonský stát však nemá kontinuitu na předslovanský makedonský stát v historii, přestože v makedonské společnosti takové snahy existují (někteří mladí makedonští respondenti z Tetova tíhnou k nacionalismu, který leckdy přechází v nesnášenlivost vůči Albáncům). Ve 14. století, kdy Osmané během svých výbojů na západ ovládli postupně celou oblast, byl souhrnný název Rumelie. Znovuobjevený název Makedonie pochází z doby řeckého a bulharského národního obrození. Během balkánských válek byla Makedonie v roce 1913 rozdělena mezi Řecko, Srbsko, Bulharsko a Albánii. Po ustanovení Království Srbů, Chorvatů a Slovinců byla Makedonie součástí Srbska.

Během druhé světové války bylo území Makedonie anektováno Bulharskem, západní oblasti pak Itálií a následně byly tyto oblasti začleněny do Albánie. Po skončení války byla vyhlášena Lidová republika Makedonie (patřící pod Jugoslávii), později se změnila na Socialistickou republiku Makedonii. V roce 1991 Makedonie vystoupila z Jugoslávie. V roce 1999 čelila Makedonie přílivu uprchlíků z Kosova, a v roce 2000 až 2001 byla situace mezi makedonskou vládou a albánskými povstalci z Národní osvobozené armády velmi napjatá. Ozbrojený konflikt byl uklidněn až díky NATO a EU a zejména Rámcové dohodě, která zlepšila postavení albánské menšiny v Makedonii. Vztahy jsou však i nadále komplikované. Ojedinelé incidenty nejsou ničím výjimečným, posledním velkým byl útok maskovaných

ozbrojenců na policejní stanici na severu země ve městě Kumanovo, při kterém zemřelo 22 lidí. Incident se stal v květnu roku 2015.

Albánci se do Makedonie dostali zejména během migrační vlny zvané dukagjinská.⁶ Albánce najdeme především v pohraničním pásu s Albánií v severozápadní části země. Prvotním impulzem pro migraci albánských kmenů do nížin mezi 11. a 12. stoletím bylo nejspíše vyčerpání horských zdrojů obživy. Větší migrační vlna byla pravděpodobně až během 13. století. „*Ze 14. století pochází též řada dalších záznamů potvrzujících existenci albánských obyvatel v Makedonii. V listině srbského panovníka Štěpána Uroše II. z roku 1330, po vystavení kláštera sv. Jiří (Georgi) u Skopje, jsou Albánci zmíněni jako návštěvníci tehdejších trhů. V jiné listině z let 1334–1335 se objevuje záznam o obci nazvané Arbanas ležící severně od Prilepu. Listina Štěpána Dušana zakazuje kolem roku 1343 Albáncům a Arumunům v jedné části západní Makedonie používat pastviny. Přítomnost albánského obyvatelstva v západní Makedonii dokládají též dokumenty Osmanské říše z 15. století.*“⁷

Zvyky a tradice

Většina zvyků v Makedonii souvisí s náboženskými svátky⁸. Zatímco Albánci jsou ve velké většině muslimové, Makedonci jsou pravoslavní. Proto je dodržování tradic u Makedonců a Albánců velmi odlišné, v některých případech až neporovnatelné. Každá národnost drží svátky v jiné dny a tyto dny mají různé průběhy. Jeden z nejdůležitějších státních svátků připadá na 1. května, jde o Svátek práce.

Folklór obou skupin je ale z velké části propojený. Jednak je to tím, že obě skupiny žily po staletí vedle sebe, jednak také podobností celého balkánského regionu. Například rozdíly ve stravování Albánců i Makedonců jsou marginální. Nejtypičtějším makedonským jídlem je Tavče gravče – pokrm, který se připravuje z fazolí, které se povaří a zapékají spolu s dalšími ingrediencemi. Albánci za své národní jídlo považují Tavë kosi – tedy pečené jehněčí nebo skopové maso podávané s rýží a jogurtem. Obě tato jídla se servírují v zapékačí míse. Jídlo, které obě skupiny spojuje (a nejen Albánce a Makedonce, ale i další okolní národy) je burek (nebo také byrek) – jedná se o tenké nekvašené těsto z vody, mouky a oleje, které se plní nejrůznějšími náplněmi (brambor, sýr, špenát). Hotový burek se prodává na ulicích, podává se často s jogurtem. Často jde o jídla přejatá z řecké či turecké kultury.

Rozdíly v makedonském a albánském folklóru můžeme nalézt v hudbě. Poslouchají se jinak rychlé písně a používají jiné nástroje. Také různé druhy tanců k různým příležitostem se

⁶ Tak tuto migrační vlnu nazval srbský antropogeograf Jovan Cvijić.

⁷ ROSŮLEK, Přemysl. Albánci a Makedonská republika (1991-2014), s. 85

⁸ Více o náboženství v Makedonii v kapitole *Náboženská situace v Makedonii*.

vyjadřují odlišně. Nejen s kulturou, ale také s náboženstvím souvisí odlišné oblékání. V dnešní době se většina lidí obléká podle současných trendů a rozdíly mezi Albánci a Makedonci nejsou hned patrné. Pokud ale budeme porovnávat typické kroje, najdeme nejednu odlišnost.

Respondentka Blagorodna Josifoska – Oděh se věnuje typickým makedonským i albánským krojům. Popsala, jak má vypadat správná nevěsta. Svatební zvyky v Makedonii jsou podle ní u obou etnických skupin stejné, odlišnosti najdeme například při náboženských obřadech. Jak makedonská, tak albánská nevěsta musí ukázat svou pokoru před tchýní, a když přijde do domu svého muže, musí se tchýni (a dalšímu příbuzenstvu) hodinu v kuse klanět. Některé tradice vyžadují opakování tohoto procesu dokonce po dobu více dní. Dále tchýně nalévá čistou vodu na ruce nevěsty, ta si v ní umyje ruce. S konví pak nevěsta chodí pro vodu, konev by měla nosit na hlavě. Nevěsta je podřízena tchýni.

Další rozdíl, který lze snadno porovnat, je existence krevní msty. V Makedonii mezi Makedonci krevní msta a Kanun (lidový zákoník) neplatí. Mezi Albánci je ale krevní msta stále rozšířena. Většina respondentů se shoduje v tom, že msta je pouze mezi Albánci žijícími v Albánii či v Kosovu. Někteří jedinci ale tvrdí, že je platná pro všechny Albánce všude na světě. V Albánii respondenti často odpovídali, že je krevní msta pouze v zaostalých částech albánských hor na severu země.

Politika

Politika v Albánii

Po letech izolace a tvrdého režimu Envera Hodži se po jeho smrti v roce 1985 k moci dostává Ramiz Alia. Na přelomu 80. a 90. let se vlivem dominového efektu ve východním bloku otřásá vůdčí pozice ASP⁹ v Albánii a Ramiz Alia má dvě možnosti, buď krvavě potlačit jakékoliv protesty, nebo kývnout na jisté reformy v podání ASP. Alia volí cestu ústupků, které však nejsou dostatečné. Situace nabírá obrátek a v roce 1991 po vlně násilností nemá daleko k občanské válce. Na dvacet tisíc albánských migrantů, kteří vidí v odchodu ze země jedinou možnost, dosáhnou břehů Itálie. V dubnu roku 1992 můžeme hovořit o ukončení komunistické kapitoly dějin Albánie, když po korektních volbách abdikoval Ramiz Alia a do prezidentského úřadu nastoupil Sali Berisha, který byl vůdčí osobností Demokratické strany Albánie, která s jasnou převahou vyhrála volby. Albánie se stává parlamentární republikou.

---

⁹ Albánská strana práce.

I když jsou Albánci velmi tolerantní, co se týče náboženského vyznání či rozdělení na Tosky a Gegy, politika je to, co je dle rozhovorů a postřehů výzkumníka rozděluje. Dle polostrukturovaných rozhovorů se k demokratické straně řadí většinou Gegové, Toskové se přiklání spíše k socialistům¹⁰. Lidé z centrální části Albánie nejsou jasně rozdělení. Další rozdělení politických preferencí, které je možné sledovat, je na městské a venkovské obyvatelstvo, kdy městská populace volí spíše demokratickou stranu, venkovské obyvatelstvo naopak socialistickou stranu. Pokud se k moci dostanou např. socialisté, je zde velká šance, že demokrat přijde o práci, to samé platí i naopak (jedná se i o nižší pracovní pozice). V době, kdy se konají volby, se do Albánie nedoporučuje cestovat, bývá zde napjatá atmosféra, která je mnohdy doprovázena nepokoji.

V roce 2009 zažádala Albánie o status kandidátské země EU, v roce 2014 byl status kandidátské země schválen EU. Mnoho Albánců doufá, že vstup do EU by jim mohl pomoci v rozvoji jejich země, Albánie se i dnes řadí mezi nejvíce zaostalé země Evropy. Konkrétní datum přijetí Albánie do EU však není jasné.

Velkou roli zde hraje také koncept tzv. Velké Albánie. Jde o iredentistickou teorii, která má za cíl připojit okolní území obývané albánskou menšinou. Jde buď o území v okolí Albánie, kam Albánci prchali před chudobou komunismu ve 20. století, nebo ve kterých albánské obyvatelstvo žilo již dlouhá staletí (severozápad Makedonie). Zahrnuje celé Kosovo, jižní část Černé Hory, část Srbska a Makedonie a také severozápad Řecka. Jedná se o nacionalistickou ideu, kterou mnoho lidí považuje za historicky překonanou, ale naleznou se i lidé, kteří v ní věří dodnes.

S ideou Velké Albánie přišli albánští nacionalisté v době albánského národního obrození na konci 19. století. Tehdy po Osmanské říši požadovali autonomii pro území obývané Albánci. Roku 1912 vyhlásil ve Vloře celoalbánský kongres nezávislost Albánie, kterou však žádná mocnost neuznala. Fakticky Velká Albánie existovala pouze za druhé světové války během okupace Itálií. Téma Velké Albánie je však stále aktuální, což lze soudit například podle kontroverzních výroků jistých politických představitelů Albánie, kdy sousední země bouřlivě reagují při sebemenším náznaku územních nároků z minulosti. Například při stoletém výročí vzniku Albánie, kdy albánský předseda vlády Sali Berisha prohlásil, že před sto lety nezávislost získaly všechny albánské země od Prevezy po Prešovo. Kvůli tomuto výroku řecký ministr zahraničí zrušil plánovanou návštěvu Albánie. Město Preveza se nachází na řeckém území a vedou se o něj mnohaleté spory. Řecko prohlásilo, že takové výroky nepomáhají v upevňování dobrých vztahů mezi státy. Albánská strana

---

¹⁰ Socialistická strana se jasně distancovala od komunismu a profiluje se jako sociálnědemokratická.

přispěchala na vysvětlenou s tím, že premiér měl na mysli pouze historický kontext a není to spojeno s územními nároky vůči sousedním zemím.

Politické aktivity makedonských Albánců

Politická situace v Makedonii se, vzhledem k její poloze v centrální části Balkánského poloostrova, vždy silně odvíjela od situace v okolních státech. Po zostření napětí v sousedním Kosovu vypukl v roce 1998 konflikt mezi Kosovskou osvobozenou armádou (UÇK – později prohlášena za teroristickou organizaci) a jugoslávskými ozbrojenými silami. Zejména v době, kdy Makedonie čelila velkému náporu uprchlíků z Kosova (zhruba dvě stě tisíc lidí) a kvůli strachu z celkového kolapsu, došlo k uzavření makedonských hranic. V roce 1999 vznikla Národně osvobozená armáda (taktéž UÇK), která trvala na změnách v přístupu k albánské menšině v Makedonii, zejména na komplexním rozšíření práv Albánců v Makedonii. V preambuli Ústavy Republiky Makedonie byl totiž zvýrazněn princip národního státu, což byla jedna z věcí, kterou Albánci odmítali jako otevřené nadřazování Makedonců. Samotní Makedonci se obávali o zachování územní celistvosti zejména severozápadních oblastí země. Po otevřeném konfliktu mezi ozbrojenci z UÇK a makedonskou vládou se podařilo zajistit mírovou, tzv. Rámcovou dohodou¹¹ tolik potřebné změny a reformy. V Rámcové dohodě je popsáno deset bodů změn. Společnost se změnila z národní na občanskou. V oblastech, ve kterých žije více než 20 % populace jiné než makedonské, jsou dva oficiální jazyky, tzn. i jazyk příslušné menšiny. Došlo k zrovnoprávnění náboženství, menšiny dostaly právo vyvěsit své symboly a vlajky. Dochází ke zvýšení počtu Albánců zaměstnaných u policie, armády nebo třeba státní správy.

Z bývalého vůdce albánských rebelů z UÇK, Ali Ahmetiho se stal politik a vůdce Unie pro demokratickou integraci. Ve volbách v roce 2002 získala Unie pro demokratickou integraci 11,9 % hlasů a získala 16 ze 120 křesel. Volila ji většina Albánců. V současnosti tvoří třetí nejsilnější stranu v zemi. Makedonie je parlamentní demokracie, která se snaží začlenit do Evropské unie a NATO. Vstupu do těchto organizací však brání spor mezi Makedonií a Řeckem o oficiální název státu. Po rozpadu Jugoslávie (1991) a vyhlášení nezávislé Makedonie, byla mezinárodně uznaná až v roce 1993, když Řecko souhlasilo s kompromisním návrhem F.Y.R.O.M.¹² Pod tímto názvem byla Makedonie přijata do OSN. V Makedonii se ale toto pojmenování bere jako pejorativní a nepoužívá se. Zatímco Makedonie trvá na názvu Republika Makedonie, Řecko o něm nechce ani slyšet s tím, že jde

¹¹ Smlouva je známá také jako Ohrid agreement (Ohridská dohoda).

¹² Former Yugoslav Republic of Macedonia, Česky Bývalá jugoslávská republika Makedonie.

o odcizený název jejich severních oblastí¹³. Makedonie to však kategoricky odmítá a na svém pojmenování trvá. Tyto spory se vyznačují svojí dlouhodobostí.

Navzdory tomu, že kandidátský status do Evropské unie získala Makedonie už v roce 2005, k žádným velkým změnám nedošlo. V roce 2009 byla země navržena Evropskou komisí k přístupovým rozhovorům, podmíněno to bylo mj. vyřešením situace s Řeckem. V roce 2008 Makedonie zažalovala Řecko u Mezinárodního soudního dvora, který v roce 2011 potvrdil pouze jeden ze tří bodů makedonského obvinění. Situace tak dále zůstává na mrtvém bodě. V roce 2012 byla Makedonie dokonce počtvrté za sebou v Hodnotící zprávě EK navržena pro přístupové rozhovory, ale otázka názvu není stále vyřešena. Vleklý spor nemá ani v budoucnu výhled na zlepšení, jelikož obě strany nehodlají ustoupit ze svých požadavků. V Makedonii existuje také několik stran etnických Albánců, například DUI¹⁴ a DPA¹⁵, které se však v poslední dekádě často mění a transformují a zpravidla nedosahují tak výrazných volebních zisků jako hlavní politické strany VMRO-DPMNE a SDSM.¹⁶

Téměř všichni respondenti spatřovali největší problém Makedonie v politice, nikoliv v etnických nebo náboženských problémech. Podle demografických ukazatelů by se měl v roce 2075 počet Albánců a Makedonců v Makedonii vyrovnat, otázkou tedy zůstává, kam vývoj etnických vztahů v zemi povede. Například Shama, třicetiletá respondentka albánského původu z Ohridu si myslí, že politici chtějí integrační proces jenom na oko, protože by byli více pod kontrolou. Skutečný problém by podle ní nastal, pokud by se členskou zemí stala Albánie a Makedonie ne. „*Pokud se Albánie dostane do EU a Makedonie ne, tak se výhledově makedonští Albánci možná budou snažit připojit k Albánii.*“ Nikdo z respondentů však otevřeně nepřiznal, že s myšlenkou Velké Albánie souhlasí, nebo že by jí dokonce uvítal. Pravdivost těchto výroků však není spolehlivě ověřitelná, respondenti se mohli bát svoji náklonnost k myšlence otevřeně přiznat. Albánští respondenti tedy vyjadřovali spokojenost s životem v Makedonii, avšak protože se jednalo po generace o jejich domov, cítí se být k zemi vázáni.

¹³ Egejská, neboli řecká Makedonie se dále dělí na Střední Makedonii, Východní Makedonii a Thrákii a Západní Makedonii.

¹⁴ Demokratická unie pro integraci, v roce 2008 se s ní fakticky sloučila Strana demokratické prosperity (PDP) kvůli volebnímu nezdaru.

¹⁵ Demokratická strana Albánců.

¹⁶ Vnitřní makedonská revoluční organizace – Demokratická strana makedonské národní jednoty a Sociálně demokratická unie Makedonie.

Náboženství

Náboženská situace v Albánii

Typickým specifikem albánské společnosti je to, že jsou Albánci v náboženské otázce nadmíru tolerantní, což je dáno historickým vývojem země a také častým střídáním náboženství. Svůj vliv na toleranci má jistě i ateistická minulost země. Před příchodem Turků bylo v zemi nejrozšířenější křesťanství, avšak obléhání země mělo svůj dopad i v otázce víry. Proto je zde od 15. století nejrozšířenější islám, ke kterému se hlásí dle různých statistik okolo 55–70 % obyvatel a řadí se pak spíše k sunnitské větvi. Dále jsou v zemi zastoupeni katolíci a pravoslavní. Zvláštností je, že v době vlády Envera Hodži byla Albánie vyhlášena prvním ateistickým státem světa. Dále je také v Albánii rozšířený beктаšismus, což je liberálnější forma islámu.

Většina Albánců se hlásí k islámu. Pokud jde o Tosky a Gegy, Gegové se řadí více ke katolické církvi a Toskové k církvi pravoslavné. Z terénního výzkumu bylo zjištěno, že lidé přejímají náboženství po svých rodičích a většina z nich se řadí spíše k pasivním věřícím. Náboženská tolerance je zde velmi patrná i při procházení městem. Vedle sebe jsou postaveny jak mešity, tak kostely. Náboženské stavby vlastní stát a velmi pečlivě se o ně většinou stará. V zemi není nařízené žádné oficiální náboženství a stát se ke všem vyznáním staví stejně. V roce 1998 zde byla Ústavou zaručena náboženská svoboda.

Náboženská situace v Makedonii

V Makedonii dochází k míšení dvou velkých náboženských směrů, které jsou značně odlišné – v nadpoloviční většině se zde vyskytuje pravoslaví, na druhém místě islám. Přibližně se dá říci, že každá z dvou nejpočetnějších národností vyznává své náboženství. Náboženství má také pro obyvatele roli identifikační. Makedonci se hlásí většinou k pravoslavnému náboženství a Albánci k islámu. Výjimkou jsou pak Torbešové, což je makedonské obyvatelstvo s muslimským vyznáním.

Mezi náboženstvími (a jejich příslušníky) není v Makedonii výrazná nesnášenlivost. Pokud se mezi skupinou Makedonců a Albánců objeví problém, není jeho důvodem náboženská příslušnost, ale spíše otázka národnostní či politická. Všichni respondenti se většinou shodují v odpovědi na otázku náboženské snášenlivosti druhé skupiny. Pokud jde o sňatky, dochází ke smíšeným sňatkům Albánců a Makedonců, tedy muslimů a pravoslavných, zřídka. Každá skupina si zachovává své tradice a svoji osobitost.

Pro Makedonce je velmi důležitý svátek Sv. Cyrila a Metoděje, den slovanských věrozvěstů, který se slaví 24. května jako státní svátek. Cyril a Metoděj jsou pro celý národ velmi důležitými historickými osobnostmi, protože pochází právě z Makedonie. Soluň, odkud Cyrila a Metoděje poslal byzantský císař Michael III. na misijní cestu (mj. na Velkou Moravu) šířit víru, byla součástí historického území Makedonie. Pro Makedonce je tento svátek důležitý nejen kvůli vymezení vůči Řekům, ale také vůči Albáncům, kteří tak známé osobnosti ve své historii nemají. V Makedonii je identifikační role náboženského vyznání nezpochybnitelná.

Jazyk

Jazykové varianty v Albánii

„V Albánii existují dva hlavní dialekty: severoalbánské kmeny, souhrnně označované jako Gegové, hovoří stejným dialektem jako v Kosovu, Černé Hoře a západní Makedonii, zatímco jihoalbánské kmeny, Toskové, užívají dialekt jako Albánci žijící v jižní Makedonii a na severozápadě Řecka.“¹⁷

V Albánii je úředním jazykem albánština, která se píše latinkou. Albánština je jazykovým izolátem¹⁸. Albánsky se hovoří v Albánii, Kosovu a v oblastech, kde se vyskytují albánské komunity (Makedonie, Černá Hora, Řecko...). Pokud Albánci hovoří cizím jazykem, pak je to hlavně italština, anglicky se cizinci dorozumí zejména s mladými lidmi ve městech. Albánština patří do skupiny indoevropských jazyků, v historickém vývoji na ni měla značný vliv turečtina (Albánie pod nadvládou Osmanské říše), ze které pochází množství slov. Během éry diktátora Envera Hodži byl oficiálním jazykem v roce 1972 prohlášen dialekt tosk, protože Enver Hodža byl Tosk. Albánština má dva základní dialekty, gegský a toskický. Hranici mezi oběma dialekty tvoří řeka Shkumbin. Na sever od této řeky se hovoří gegským dialektem a na jih od ní toskickým.

Původně katoličtí Gegové nikdy nebyli plně poturečtění. Původně pravoslavní Toskové více podlehli turecké kontrole a mnozí konvertovali k islámu. Italské, řecké a bulharské enklávy hovoří variantami toskického dialektu. Kosovo vzhledem ke své zeměpisné poloze spadá do areálu gegského dialektu. Kosovská varianta má samozřejmě svá specifika, a to především v lexiku.

Norma albánštiny se zakládá na obou dialektech, převažuje však toskický. Zajímavostí je, že po roce 1908, když se pracovalo na standardizaci albánštiny, byl za základ vzat gegský

¹⁷ ROSŮLEK, Přemysl. Albánci a Makedonská republika (1991–2014), s. 102

¹⁸ Jedná se o samostatnou jazykovou větev.

dialekt. Oba dialekty a jejich regionální varianty nejsou vždy plně vzájemně srozumitelné. Po konci komunistické éry se dialekt geg opět revitalizuje. Rozdíly mezi oběma dialekty nacházíme jak ve fonetice, tak v morfologii a lexiku. Ve fonetické oblasti je rozdílný především inventář samohlásek. Toskické (dále jen T) *ě* před nazálou se v gegském dialektu (dále jen G) realizuje jako *â*, T počáteční *va* se realizuje jako *vo*, koncové T *r* se realizuje jako *n* (rotacismus). Rozdílně se také uplatňují diftongy *ue/ua*.

Příklady:

T – nëntë, G – nând (devět)

T – vatër, G – votrë (krb)

T – emër, G – emën (jméno)

Jazyk a školství v Makedonii

Úředním jazykem v Makedonii je makedonština. Pokud v určité oblasti žije více než 20 % dané menšiny, může menšina používat svůj jazyk také jako úřední. Tyto výsady pro menšiny plynou z Ohridské rámcové dohody z roku 2001. Makedonština je ale od jazyka Albánců velmi odlišná. Největším rozdílem je především jiné písmo. Makedonština se píše azbukou, zatímco albánština používá latinku. Další jazyky, které v Makedonii lze nalézt, jsou srbochorvatština, na jihu země také řečtina, která se zapisuje dalším písmem – řeckým. Všichni respondenti se shodují v tom, že pokud spolu Makedonec a Albánc mluví, mluví spolu makedonsky. Je to především z důvodu znalosti makedonštiny, kterou se učí Albánci ve škole. Ve starší generaci lze najít množství Makedonců, kteří albánštinu ovládají, mladší generace ale moc vůli k tomu se ji učit nemá.

Makedonština patří do jihoslovanské jazykové skupiny, proto je češtině mnohem lépe srozumitelná než albánština. Albánština je jedním ze tří jazykových izolátů v rámci indoevropské skupiny. Makedonci často používají výrazy ze srbochorvatštiny (následkem společného státu Jugoslávie). Jak bylo zjištěno a všemi respondenty potvrzeno, Albánci v Makedonii se nedělí na Tosky a Gegy (jak je tomu v Albánii). Někteří tvrdí, že mezi nimi nejde o nic jiného než o odlišný dialekt. Albánština v Makedonii je všude stejná.

Se znalostí jazyka souvisí školství. K základnímu vzdělávání v Makedonii dochází na oddělených školách, kde se děti (makedonské a albánské) učí v jazyce své národnosti. Tento systém je společný všem stupňům vzdělání. Albánci se ve školách věnují dějinám Makedonie, Makedonci naopak o Albáncích ve školách znalosti nezískávají. I tento způsob získávání vzdělání může být jedním z důvodů případných antipatií. Děti spolu nepřicházejí do tak častého kontaktu, nemusí spolu vzájemně trávit čas a spolupracovat.

Další příčinou problémů a častého vymezování se vůči sobě navzájem mohou být také doklady. Na rozdíl od České republiky, kde národnost v úředních dokladech není uváděna, v Makedonii mají lidé svoji národnostní příslušnost zapsanou v občanském průkazu. Jedna z respondentek říká, že když přišla do makedonské porodnice a nebyla Makedonka, choval se k ní personál velmi špatně.

Závěr

Cílem této studie bylo odpovědět na dvě hlavní výzkumné otázky. První zněla: „Existuje rozdělení Albánců na Tosky a Gegy nebo jde o konstrukt, který v životě dnešních Albánců nehraje roli?“ Z odpovědí respondentů bylo zjištěno, že dělení na Tosky a Gegy převládá především u starší generace, mladí lidé se cítí být spíše Albánci. Na Tosky a Gegy se tedy společnost v Albánii rozlišuje, ale pouze do určité míry, není to hlavní kritérium pro chování Albánců. Mezi Tosky a Gegy nepanují žádné větší rozbroje, jak na náboženské, tak na etnické úrovni. V otázce náboženství naopak v zemi převládá velká svoboda a nekonfliktnost. Dle výsledků výzkumu se tedy jedná spíše o etnický konstrukt, kdy je příslušnost k subetniku Tosků či Gegů přeceňována. Postupně dochází ke smazávání rozdílů mezi Tosky a Gegy, odlišnosti zmíněné v práci pak respondenti nastínili většinou až po důkladném zamyšlení, nikoliv hned po položené otázce. Snižování významu příslušnosti k Toskům nebo Gegům je způsobeno zejména nastupující mladou generací, která vyrůstala v demokratickém uspořádání.

Co se týče druhé otázky, totiž: „Má albánská komunita v Makedonii secesistické tendence?“, panovala mezi respondenty vcelku shoda. Z odpovědí makedonských Albánců vyšlo najevo, že v dnešní době a současné situaci se od Makedonie odtrhnout nechtějí. Často zde jsou již několikátou generací, a Makedonii považují za svůj domov. Cítí se být makedonskými Albánci a z jejich výpovědí vesměs vyplývá, že mají zájem na trvalém mírovém soužití s ostatními obyvateli Makedonie. Problémy mohou nastat, pokud se jako menšina cítí Albánci diskriminováni. Mnoho z nich se domnívá, že občasné excesy jistých ozbrojených skupin¹⁹ mají na svědomí skupiny ze zahraničí s cílem rozdmýchat etnické nepokoje a rozvrátit Makedonii. Během výzkumu se častokrát stalo, že Makedonci byli až zaskočení názory Albánců, které jim výzkumníci tlumočili. Makedonci nečekali, že Albánci často odmítají odtržení oblastí osídlených veskrze etnickými Albánci, a že toto téma shledávají irelevantním. Na druhé straně mezi mnoha Makedonci panuje strach o zachování územní celistvosti, nabízí se paralela s kosovskou otázkou. Společným jmenovatelem drtivé

¹⁹ Napadení policejní stanice v severomakedonském Kumanovu (květen 2015), při kterém zahynulo celkem 22 lidí.

většiny problémů nebylo pro oslovené respondenty (jak Albánce, tak Makedonce) etnické napětí, nýbrž politická situace. Nejedná se pouze o vnitřní politickou situaci, ale i o situaci zejména v sousedních zemích (jmenovitě vleklé problémy s Řeckem ohledně oficiálního názvu Makedonie) a zemích balkánského regionu. Naopak důkazem dobrého soužití bylo, když vedle sebe pracovali Makedonci a Albánci a neskrývali vzájemné sympatie a přátelství. Také, pokud jde o náboženské otázky, jsou oba tábory velmi tolerantní. Přes veškeré výše zmíněné sympatie však nedochází ke smíšeným sňatkům, protože odlišné náboženství představuje příliš velký problém. Etnické problémy by mohly nastat, pokud by Albánie vstoupila do EU dříve než Makedonie. Logickým vyústěním situace by pak byla snaha makedonských Albánců přidružit se k Albánii a čerpat výhody plynoucí z členství v evropském společenství.

Díličích podotázek studie bylo několik. „*V čem tkví rozdíly mezi Tosky a Gegy?*“ Navzdory tomu, že dělení na Tosky a Gegy není horkým tématem Albánie, dá se stále nalézt množství větších či menších rozdílů, které obě subetnika odlišují. Hlavní přetrvávající rozdíly jsou následující. Na severu převládá dialekt Geg, na jihu dialekt Tosk, který je od roku 1972 oficiální albánštinou. Rozdíly v jazyce byly také nejčastějším společným jmenovatelem vyjádření respondentů, pokud byli dotazováni na rozdíly mezi Tosky a Gegy. Původně katoličtí Gegové nebyli nikdy zcela poturečtění, naopak na původně pravoslavných Toscích, kteří podleli turecké kontrole, se vliv turečtiny podepsal mnohem více. Rozdíly mezi oběma dialekty jsou jak ve fonetice, tak v morfologii a lexiku. Dalším rozdílem je náboženství. Gegové jsou spíše katolíci, Toskové spíše muslimové. Na severu Albánie v chudých horských oblastech je krevní msta u Gegů nadále aktuální, jak nám bylo potvrzeno ze strany respondentů, zejména těch ze severu. V neposlední řadě jsou rozdíly i v politických preferencích. Gegové bývají často v očích Albánců těmi, kteří volí demokratickou stranu, Toskové pak volí spíše socialistickou stranu. Může to být způsobeno tím, že Enver Hodža byl Tosk a mnoho komunistických funkcionářů bylo toskického původu. Gegové byli dle svých slov během minulého režimu více perzekuováni. Sever Albánie bývá obecně vnímán jako chudší, jih pak jako bohatší. Toskové těží více z turistického ruchu zejména díky přímořským letoviskům, jako je například Vlora. Gegové měli v horách těžší životní podmínky a obživa byla náročnější.

„*Jaký je pohled Tosků na Gegy a naopak.*“ Jak Toskové, tak Gegové nebo lidé ze střední části Albánie, vidí přirozeně lépe sami sebe, než ostatní. Gegové říkají o Toscích, že jsou více úlisní, neupřímní a nedá se jim moc věřit. Toskové říkají o obyvatelích severních částí země, že jsou neotesaní, méně chytří a méně kulturně vyspělí. Toskové taky Gegům

stále vyčítají krevní mstu. Podle lidí ze střední části Albánie jsou Toskové více otevření a jejich rodiny jsou menší než rodiny Gegů. Někteří respondenti nepřikládali příslušnosti k Toskům nebo Gegům pražádný význam (zejména mladší generace), naopak u některých starších jedinců se vyskytnul i názor, že by neprovdali svou dceru za příslušníka opačného subetnika.

„*Můžeme se i v dnešních dobách setkat u Albánců s krevní mstou?*“ Podle zjištěných informací je krevní msta fenomén, který se v jistých oblastech přechoval do dnešních dnů. Nejčastěji byly jmenovány chudé vesnice v horách na severu Albánie. Někteří Albánci zastávali poněkud radikální názor, že krevní msta je univerzální a platí pro všechny Albánce všude na světě. Krevní msta byl jeden z důvodů, proč někdy Toskové považovali Gegy za divoké či zpátečnické. V Makedonii většina respondentů krevní mstu odmítala s tvrzením, že jde o záležitost Albánců v Albánii či Kosovu.

„*Rozlišují se makedonští Albánci na Tosky a Gegy?*“ V této podotázce panovala mezi respondenty značná shoda, totiž že makedonští Albánci jsou zkrátka Albánci a již se dále na Tosky nebo Gegy nedělí. Jde pouze o záležitost Albánie. Z jazykového hlediska Albánci v Makedonii patří mezi severoalbánské kmeny, které hovoří dialektem Geg.

„*Existuje v Makedonii napětí mezi menšinou Albánců a většinou Makedonců?*“ Zejména mezi mladými se mohou vyskytovat xenofobní, až nesnášenlivé názory a snahy vymezit se vůči druhému etniku. Možným perzekucím ze strany úřadů jistě nahrává i fakt, že v Makedonii se do občanských průkazů zapisuje národnost. Výrazné zlepšení situace a stabilita jistě souvisí s přijutím Ohridské dohody, která přiznala albánské menšině značná práva. Čas od času se však objeví jisté incidenty, jejichž motivaci, zejména *cui bono*, je velmi těžké odhalit. Názory respondentů na nedávný útok v Kumanovu (květen 2015), při kterém zahynulo 22 lidí, se různí, ale velmi často se ozývaly názory, že šlo o předem naplánovaný útok z Kosova s cílem destabilizace země. Jde však pouze o dohady. O budoucnosti vývoje Makedonie a složitých etnických vztahů v ní může rozhodnout mnoho faktorů. Otázka oficiálního názvu země a problematické vztahy s Řeckem, posun v přístupových rozhovorech do EU, demografický vývoj v zemi a stále početnější albánská „menšina“ nebo případně lokální krvavý etnický incident, který rozpoutá vlnu nepokojů.

Seznam použitých zdrojů

- GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. 2. vyd. Praha: J. Hříbal, 1993. Poznání (Hříbal). ISBN 80-901381-1-X.
- GRAMELOVÁ, Lucie. Albánština: (úvod do jazyka, dialekty, stručná gramatika) [online]. [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://www.jazykovy-koutek.cz/wp-content/%C3%9Avod-do-alb%C3%A1n%C5%A1tiny.pdf>
- GUMBEL, Andrew. *Tribal tension splits Albania in two*. [online]. *Independent*. 6 March, 1997, ISSN 09519467. London, [cit. 2015-03-14]. Získáno přes databázi: <http://search.proquest.com.infozdroje.czu.cz/?accountid=26997>.
- GURR, T. R. (1994): Peoples against States: *Ethnopolitical Conflict and the Changing World System*. *International Studies Quarterly*, VOL 38, No. 3
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 49–55. ISBN 80-7367-040-2
- HIRT, Tomáš. *Přehled základních tezí modernistického pojetí nacionalismu*. [online] *AntropoWeb*. 2007, (2–3) ISSN 1801-8793. Plzeň: Katedra Antropologických a historických věd při FF, ZČU v Plzni, [cit. 2016-02-20] Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/prehled-zakladnich-tezi-modernistickeho-pojet>.
- HRADEČNÝ, Pavel, Ladislav HLADKÝ, Virgijl MONARI, František ŠÍSTEK a Pavla HRADEČNÁ. *Dějiny Albánie*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-939-3.
- Jeho pyramidová hra zničila statisíce Albánců. Zatkli ho*. [online]. ČTK. Empresa media, a.s. Praha, 25. 9. 2008, [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/jeho-pyramidova-hra-znicila-statisice-albancu-zatkli-ho_82281.html
- KOKAISL, Petr. *Etnické minority v Evropě*. Praha: PEF ČZU, 2014. ISBN 978-80-213-2524-1.
- MARKOV, Ivaylo. *Migration, remittances and socio-cultural dynamics: the case of Albanians from the Republic of Macedonia*. [online] *Journal of southeast European and Black Sea studies*. 2001, ISSN: 14683857 London, Frank Cass, cit. [2015-10-25]. Dostupné z databáze: <http://www.ebsco.com/>.
- MOOSMÜLLER, S., GRANSER, T. *The spread of Standard Albanian: An illustration based on an analysis of vowels*. [online] *Language Variation and Change*, Volume 18, Issue

- 02, (121-140). July 2006, ISSN: 09543945. Cambridge University Press [cit. 2015-03-14]. Získáno přes databázi: <http://www.scopus.com/>.
- Population statistics: historical demography*. Dostupné z: <http://www.populstat.info> [cit. 17. 3. 2015]
- RAPPER de, Gilles. *Do Ghegs and Tosks exists? The north/south division in Albania and its interpretations*. [online] *Espace, populations, sociétés 2004*, ISSN 0755-7809. Lille: Université des sciences et techniques de Lille, U.E.R. de géographie, [cit. 2015-03-09] Získáno přes databázi: <http://www.scopus.com/>.
- ROSŮLEK, Přemysl. *Albánci a Makedonská republika (1991–2014)*, Praha: Libri ISBN 978-80-7277-526-2 © 2015, Praha
- ROSŮLEK, Přemysl. *Makedonie* ISBN 978-80-7277-342-8 © 2008, Praha. Cit. 2015-08-16
- RYCHLÍK, Jan. KOUBA, Miroslav. *Dějiny Makedonie*, Praha: Libri, ISBN 80-7106-642-7 © 2003, Praha. Cit. 2015-08-16
- Snowball Sampling*. [online]. Mar 11, 2016. Dostupné z: <http://explorable.com/snowball-sampling.html>
- SUROVČÁK, Martin. *Základy albanistiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6590-1.
- TOLČINSKÝ, Alexander. *Toskové, nebo Gegové? Pořad: Názory a argumenty?* [online], *Stanice: ČRo 6 (archivováno)*. 24. ledna 2011. Pořad: Názory a argumenty (archivováno) [cit. 2015-03-14]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/alexander-tolcinsky-toskove-nebo-gegove--841637
- TOLČINSKÝ, Alexander. *Velká Albánie do roku 2013?* [online], *Stanice: ČRo 6*. 4. listopadu 2010, Pořad: Názory a argumenty (archivováno) [cit. 2015-03-14]. Dostupné z http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/alexander-tolcinsky-velka-albanie-do-roku-2013--806635